

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต้องการให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน การปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จได้ มิใช่เกิดจากการกระทำของผู้หนึ่งผู้ใด คณะบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่จะต้องเกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ อย่างจริงจังของทุก ๆ คน ทุกกลุ่มคนในสังคมไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ฝ่ายการเมือง ปังเจกบุคคล ครอบครัว องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันทางสังคม โดยรัฐเป็นผู้วางแผน กำหนดนโยบาย กำกับคุณภาพมาตรฐาน สนับสนุนและการระดมทรัพยากร เตรียมความพร้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เครือข่าย ครอบครัวและอื่น ๆ รวมทั้งการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาส กระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการบริหารทั่วไป สู่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545) ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โครงสร้างหลักสูตร ยืดหยุ่น ทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้ ทุกรูปแบบครอบคลุมเป้าหมายให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตน เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายและมาตรฐานของหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

การเรียนรู้เป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิดและพฤติกรรมอันเนื่องมาจากได้รับประสบการณ์ของผู้เรียนที่ได้ศึกษา ค้นคว้า ลงมือปฏิบัติ ผึกหัด สืบค้น แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ร่วมกันและทำงานเป็นทีม สามารถเชื่อมโยงความรู้ ความจำและติดตามผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูเป็นผู้ชี้แนะให้คำแนะนำหรือสร้างสิ่งแวดล้อมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ 10 ประเด็น คือ การเรียนรู้โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้เรื่องของตนเอง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ การเรียนรู้มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแก้ปัญหาโดยเน้นประสบการณ์และการฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การเรียนรู้ที่

มุ่งพัฒนาประชาธิปไตย การเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยความร่วมมือของครอบครัวและชุมชนและการประเมินผลผู้เรียน ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกันในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนและชุมชนท้องถิ่นได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสนใจ ตระหนักหน้าที่ความรับผิดชอบ ปรับปรุงตนเองให้รู้และเข้าใจงานวิชาการ สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการทั้งด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม เป็นหมู่คณะ โดยมีคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูง จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการนับเป็นงานที่สำคัญของโรงเรียน เป็นหน้าที่หลักของโรงเรียน ถือเป็นหัวใจของการบริหาร โรงเรียนจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับงานวิชาการของโรงเรียน ที่จะสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณสมบัติตามที่ต้องการ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไปได้เป็นอย่างดี

การบริหารในปัจจุบันได้นำแนวคิดเชิงมนุษยสัมพันธ์ด้านการบริหารและตัดสินใจ โดยยึดหลักด้านจิตใจของการทำงาน เพื่อให้ได้ทั้งหัวใจ ความคิดและแรงการทำงาน โดยการให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการบริหาร การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการบริหารจะทำให้ผู้ปฏิบัติงาน เกิดความรู้สึกเกี่ยวข้องกับผูกพันกับงานหรือองค์กร ซึ่งหากได้มีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน (อนันตชัย อุทัยพัฒนาชีพ, 2544, หน้า 36) ซึ่งสอดคล้องกับชร สุนทรายุทธ (2551, หน้า 556) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ โดยเฉพาะทางการศึกษา โดยมีหลักการสำคัญที่มีส่วนในการสร้างความภาคภูมิใจ โดยธรรมชาติแล้ว การทำงานคนเดียวย่อมสำเร็จได้ยากจึงต้องร่วมแรงร่วมใจกันในองค์กร ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม องค์กรจึงจะพัฒนาไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การที่บุคคลในหน่วยงานหรือองค์กรจะสามารถปฏิบัติงานได้ดีและมีประสิทธิภาพนั้น โลดahl (Lodahl, 1968) ได้กล่าวว่า นอกจากปัจจัยด้านลักษณะงาน ความทุ่มเทในงานหรือการมีส่วนร่วมในงาน ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ ความสามารถและศักยภาพ ซึ่งจะส่งผลให้องค์การนั้น สามารถบริหารงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ประสบความสำเร็จในการบริหารงานและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงาน ความทุ่มเทในการปฏิบัติงาน เป็นระดับของการทำงานที่บุคคลมีผลจากความพึงพอใจของเขาเองหรือคุณค่าของตนเองต่องานที่ปฏิบัตินั้นจะทำให้ได้ผลงานที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะบุคคลต่าง ๆ

ในการร่วมวินิจฉัยตัดสินใจ กำหนดนโยบายในส่วนที่มีความสำคัญ ซึ่งต้องคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539, หน้า 12-13) การจัดการศึกษาโรงเรียนให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องอาศัย องค์ประกอบในการดำเนินการด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา การกำหนดบทบาทหน้าที่ ในการร่วมปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้อง การติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีที่ตรงกัน (สำนัก ทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ, 2542, หน้า 6-7) นอกจากนั้น การกำหนดให้ผู้ได้บังคับบัญชา ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะส่งผลให้งานมีคุณภาพยิ่งขึ้น (สุทธิชัย เรืองฤทธิ์, 2546, หน้า 2)

เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีภารกิจสำคัญประการหนึ่ง คือ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยขยายการจัดการศึกษาทั้งระดับบนและ ระดับล่าง กล่าวคือ ระดับบนได้ขยายการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ส่วนระดับล่างได้ขยาย การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัด จำนวน 6 โรงเรียน เปิดทำการสอน ตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 โรงเรียน เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 โรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 3 ศูนย์ จากรายงาน ผลการจัดการศึกษาในปีที่ผ่านมา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จตรงตามเป้าหมาย คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลายระดับชั้น ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องมาจากครู ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ขาดครูในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีจำนวนนักเรียน เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ครูไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดหน้าที่และได้รับมอบหมายงานที่ไม่ตรงกับ ความรู้ความสามารถ ครูไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน และการติดต่อสื่อสาร ที่ชัดเจน (เทศบาลนครระยอง, 2552 ก, หน้า 22)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงาน วิชาการ โรงเรียนในองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ การกำหนดเป้าหมาย บทบาทร่วมในการปฏิบัติงาน การตัดสินใจ และการติดต่อสื่อสาร เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงาน วิชาการ โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็นข้อมูลในการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล นครระยอง จังหวัดระยอง

2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำแนกตามโรงเรียนและประสบการณ์การทำงาน

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง
2. เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนา กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน

คำถามของการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง อยู่ในระดับใด
2. การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำแนกตามโรงเรียนและประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

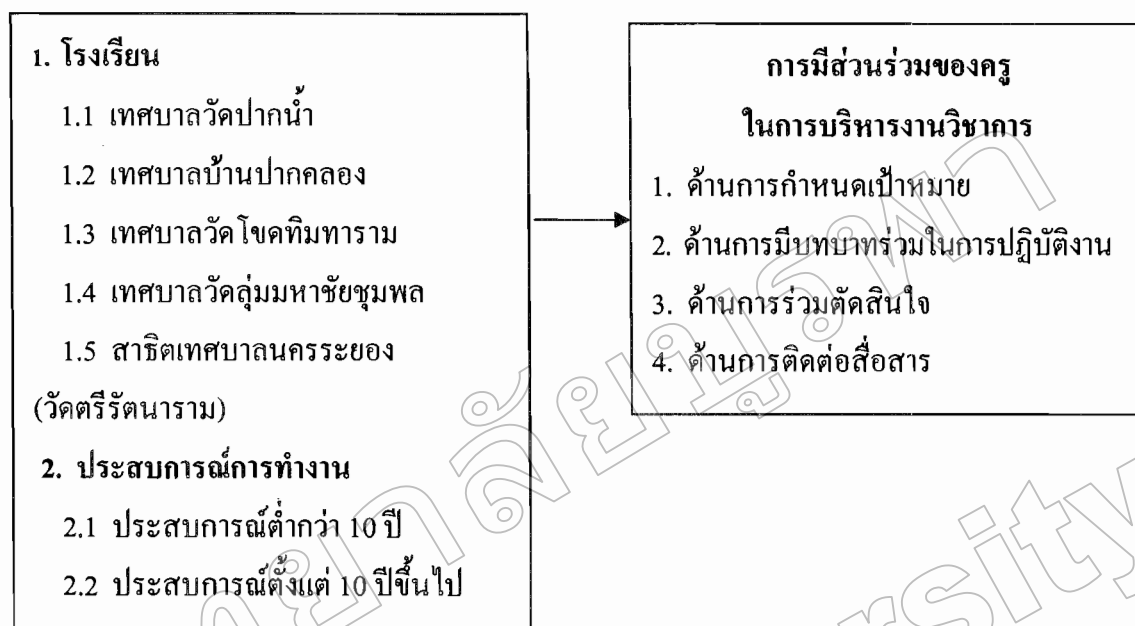
การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำแนกตามโรงเรียนและประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกัน

กรอบความคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ ตามแนวคิดของเบคฮาร์ด (Beckhard, 1987) ประกอบด้วยการร่วมกำหนดเป้าหมาย การมีบทบาท ร่วมในการปฏิบัติงาน การร่วมตัดสินใจและการร่วมติดต่อสื่อสาร

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ตามแนวคิดของแบคฮาร์ด (Beckhard, 1987 อ้างถึงใน สุทธิชัย เรืองฤทธิ์, 2546, หน้า 4) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การกำหนดเป้าหมาย การมีบทบาทร่วมในการปฏิบัติงาน การร่วมตัดสินใจและการติดต่อสื่อสาร

2. ประชากร

2.1 ประชากร ได้แก่ ครู ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำนวน 236 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำนวน 146 คน ตามตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 608-610) โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามโรงเรียน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ จำแนกเป็น

3.1.1 โรงเรียน

3.1.1.1 เทศบาลวัดปากน้ำ

3.1.1.2 เทศบาลบ้านปากคลอง

3.1.1.3 เทศบาลวัดโชคทิฆมทาราม

3.1.1.4 เทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล

3.1.1.5 สาธิตเทศบาลนครระยอง (วัดศรีรัตนาราม)

3.1.2 ประสบการณ์การทำงาน

3.1.2.1 ต่ำกว่า 10 ปี

3.1.2.2 ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ 4 ด้าน คือ

3.2.1 การกำหนดเป้าหมาย

3.2.2 การมีบทบาทร่วมในการปฏิบัติงาน

3.2.3 การร่วมตัดสินใจ

3.2.4 การติดต่อสื่อสาร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนงานวิชาการ ส่งเสริม สนับสนุน การวิเคราะห์หลักสูตร พัฒนาหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้ การทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดหาผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การจัดบริการห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การนิเทศภายใน การนิเทศการสอนและการประกันคุณภาพ

2. การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การมีส่วนร่วมของครูกับผู้บริหารหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการต่าง ๆ ในโรงเรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล การบริหารงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การจัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดบริการห้องสมุด การนิเทศภายใน การประชุมอบรมทางวิชาการ การนิเทศการสอนและประกันคุณภาพ ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบสอบถามของครู ประชากร ในขอบข่ายการมีส่วนร่วม 4 ด้าน

2.1 การกำหนดเป้าหมาย หมายถึง การเปิดโอกาสให้ครูเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของงานวิชาการ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนด รับผิดชอบและเข้าใจเป้าหมายที่มีความชัดเจน เหมาะสม กระจ่าง แม่นยำ เป็นที่ต้องการและยอมรับ ทำให้เป็นการสร้างแรงยึดเหนี่ยวการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะเชื่อมโยงเกี่ยวกับแผนงาน หลักสูตร คุณลักษณะนักเรียน มาตรฐานการเรียนการสอน กิจกรรมทางวิชาการ การนิเทศและการประเมินผล

2.2 การมีบทบาทร่วมในการปฏิบัติงาน หมายถึง การที่ครูมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน จัดตารางสอน พิจารณาครูเข้าสอน การนิเทศชั้นเรียน การกำหนดเนื้อหาสาระ การเขียนแผนการสอนและตรวจแผนการสอน การวัดผลประเมินผล การเป็นวิทยากร การเผยแพร่ผลงานวิชาการ นวัตกรรมต่าง ๆ และการปรับปรุงแผนงานวิชาการ

2.3 การร่วมตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา การทำแผนงานวิชาการด้านข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง กรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ ทรัพยากร กิจกรรมนักเรียน รวมทั้งตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการดำเนินงานทางวิชาการ

2.4 การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การที่ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับงานวิชาการในด้านประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ การสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ครู หมายถึง ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง

4. โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาซึ่งจัดการศึกษาดั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่

4.1 เทศบาลวัดปากน้ำ

4.2 เทศบาลบ้านปากคลอง

4.3 เทศบาลวัดโคกทิมทาราม

4.4 เทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล

4.5 สาธิตเทศบาลนครระยอง (วัดศรีรัตนาราม)

5. ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำแนกเป็น

5.1 ต่ำกว่า 10 ปี หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ต่ำกว่า 10 ปี

5.2 ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เท่ากับ 10 ปี หรือมากกว่า